

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE KURUMSAL YÖNETİM UYUM DERECELENDİRİLMESİ

Sivil toplum; devlet ile birey arasındaki yapılar olarak kabul edilmekte ve sivil toplum her şeyden önce siyasi toplumun karşıtı olarak görülmektedir. STK'lar,(Sivil Toplum Kuruluşları) sivil toplumun kendini ifade ettiği en önemli araçlardır. Sivil Toplum Kuruluşları toplumun devlet dışında kalan bölümü olarak resmi kurumların dışında ve bunlardan bağımsız olarak çalışan, politik, sosyal, mesleki, kültürel, hukuki ve çevresel amaçları doğrultusunda lobi çalışmaları, ikna ve eylemlerle çalışan, üyeleri ve çalışanları gönüllülük usulüyle görev alan, kâr amacı gütmeyen ve gelirlerini bağışlar veya üyelik ödemeleri ile sağlayan kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır.

STK'ların Özellikleri ise Örgütlülük, Kendi kendine üretme, Devletten her alanda ayrışma, Bağımsız karar alma süreçlerine sahip olma, Şiddete karşı olma, Devletin içinde yaşama, Gönüllülüğü temel alma, Siyasal topluma dâhil ama müdahil olmama özelliklerini taşıması gerekmektedir. Dernekler, Vakıflar, Kulüpler, Tüzel kişiliği olmayan düzenli topluluklar, Platform, inisiyatif, alternatif, girişim, ağ türünde yapılar STK olarak sayılabilmektedir.

Yapılan son araştırmalar sivil toplum örgütlerinin ulusal ve uluslararası alanlarda güçlerini daha da arttıracığını ortaya koymaktadır. Artan üye sayısı, etkinlik alanlarının genişlemesi, artan finansal güçleri STK'larda iyi yönetim gereksinimin önemli göstergeleridir. Ancak ülkelerdeki Sivil toplumun etkinlik düzeyi önemli ölçüde o ülkelerin demokrasisi ile de doğrudan ilgilidir, Sivil toplumun gelişebilmesi için demokrasi kültürünün de yerleşik olması gerekmektedir. Kendinden başkasına hayat hakkı tanımayan devlet biçimlerinde sivil toplumun ortaya çıkıp gelişmesi nerede ise olanaksızdır. Gelişmiş ülkelerde demokrasi kültürü açısından örgütlenme hak ve özgürlüğünün en iyi şekilde kullanıldığı alan sivil toplum alanıdır.

Bir STK'nın yasal niteliği, ilgili ülkenin ve devletin yasal mevzuatı ile yakından ilgilidir. Ülkemizde STK'nın yasal durumunu belirleyen mevzuat kapsamında yer alan bazı temel unsurlarını Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33. maddesi, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, 5253 Sayılı Dernekler Kanunu, Dernekler Yönetmeliği, 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu, Vakıflar Yönetmeliği,6102 sayılı Türk Ticaret kanunu belirlemektedir. Ayrıca BM genel Kurulunca 10 Aralık 1948 günü kabul ve ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 20. Maddesi ile herkesin toplanma ve dernek kurma hakkı tanınmıştır, İnsan Hakları Evrensel beyannamesi 27 Mayıs 1949 tarihinde ülkemiz tarafından kabul edilmiştir.

Ülkemizde STK'ların faaliyet alanları; “Mesleki Dayanışma, Sporla İlgili Dernekler, Din Hizmetleri, İnsani Yardım, Eğitim Araştırma, Kültür Sanat, Sağlık Alanı, Çevre ve Doğal Hayat, Toplumsal Gelişim, Hak Savunuculuğu, Engelli Dernekleri, Düşünce temelli STK'lar” konularında yoğunlaşmaktadır.

STK'lar tüzük veya vakıf senetlerinde belirledikleri amaçları gerçekleştirmek için üyeler, diğer kaynaklar ve sponsorlardan sağladıkları bağış ve yardımlarla faaliyetlerini sürdürmektedirler, Tüzük ve yönetmeliklerinde amaçladıkları faaliyetleri tamamen dışsal kaynaklardan sağlayan STK'larda Adillik, Şeffaflık, Hesap verilebilirlik ve Sorumluluk faaliyetleri STK amaçlarının gerçekleştirilmesinde ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında öncelik teşkil etmektedir. Bu kavramlar aynı zamanda kurumsal yönetim ilkelerinin temellerini oluşturmaktadır.

Adillik ilkesi, STK'da yönetimin bütün hak sahiplerine karşı eşit davranmasının ifadesidir. Sorumluluk ilkesi, STK'nın toplumsal değerleri yansıtan kanun ve düzenlemelere uyum gösterecek şekilde faaliyet göstermesini ifade etmektedir. Şeffaflık ilkesi, kamuoyu ile doğru, açık ve karşılaştırılabilir bilgi paylaşımını, doğru zamanda yapması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Hesap Verebilirlik, yönetim kurulu veya mütevelli heyeti tarafından yönetimin etkin denetimini ve yönetim kurulunun, İç ve Dış paydaşlar ve topluma karşı hesap verme yükümlülüğü taşımasını sağlamasını ifade etmektedir.

Kobirate A.Ş. tarafından STK'larda Kurumsal Yönetim Uyum derecelendirme için oluşturulan metodoloji; OECD kurumsal yönetim ilkeleri, SPK 03.01.2014 tarih 28871 sayılı Resmi gazetede yayınlanan (II-17.1) Kurumsal Yönetim tebliğde belirtilen kriterler ve STK'larının bağlı buldukları yasa, tüzük ve yönetmelikler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

STK'larda Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirme metodolojisi dört ana başlık altında (1- İç ve Dış Paydaşlar, 2- Kamuyu Aydınlatma Şeffaflık, 3- Menfaat sahipleri, 4- Yönetim Kurulu) toplanarak; OECD kurumsal Yönetim İlkeleri, SPK tarafından yayınlanan Kurumsal Yönetim Tebliği ve STK'ların bağlı buldukları Yasa Tüzük ve Yönetmelikler dikkate alınarak belirlenen 302 adet kriterin STK'larda belge ve bilgi incelemesi yapılarak sonuçlandırılmaktadır.

STK'larda dört ana başlığın her bölümü 100 puan üzerinden değerlendirilerek her bölümün STK ana kurumsal Yönetim notuna etkisi İç ve Dış Paydaşlar bölümünde %25, Kamuyu Aydınlatma Şeffaflık bölümünde %25, Menfaat sahipleri bölümünde %15 ve Yönetim Kurulu bölümünde %35 olarak değerlendirme alınmaktadır. Bölümlerin aldığı yüzölçümü sistemdeki puanlar onluk sisteme indirgenerek STK Kurumsal Yönetim Uyum genel notuna ulaşılmaktadır. Derecelendirme çalışmalarımıza konu teşkil eden tüm belge ve bilgiler Kobirate A.Ş. tarafından oluşturulan yazılım programı ile web sistemi üzerinden sağlanmaktadır.

STK'larda Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirme çalışması yukarıda verilen dört ana başlık altında aşağıdaki belirtilen 18 alt başlık ile detaylandırılmaktadır. 1- Üyelik Hakkının Kullanımının Kolaylaştırılması, 2- Üyelerin Sorumluluk ve Yükümlülükleri, 3- Üyelerin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, 4- Üyelerin Genel Kurula Katılım Hakkı, 5- Üyelerin Oy Hakkı, 6- STK'nın Gönüllü Kişi ve Kuruluşlar, Bağışçılar, Kamu Kurum ve Kuruluşları, Diğer Sivil Toplum Kuruluşları ile ilişkileri, 7- STK'nın Kamuyu aydınlatmada İnternet Sitesinin kullanımı, 8- STK'nın Faaliyet Raporu, 9- STK'nın Kamuyu Aydınlatma Esasları ve Araçları, 10- STK'nın

Menfaat Sahiplerine İlişkin Politikası, 11- STK'nın İnsan Kaynakları Politikası, 12- STK'nın Etik Kurallar ve Sosyal Sorumlulukları, 13- STK Yönetim Kurulunun İşlevi(Mütevelli Heyeti), 14- STK Yönetim Kurulunun Faaliyet Esasları, 15- STK Yönetim Kurulunun Yapısı, 16- STK Yönetim Kurulu Toplantılarının Şekli, 17- STK Yönetim Kurulu Bünyesinde Oluşturulan komiteler, 18- STK Yönetim Kurulu Üyelerine ve İdari Sorumluluğu Bulunan Yöneticilere Sağlanan Mali Haklar,

STK'lar Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirme çalışmaları tüm iç ve dış paydaşlar, yararlanıcılar, tüm menfaat sahipleri, tüm çalışanlar, Yönetim kurulu (mütevelli Heyeti), Tüzük ve Resmi senet gereği oluşturulması gereken tüm kurullar tarafından ortak olarak benimsenmesi ve hayata geçirilmesi sonucunda Kurumsal yönetim ilkelerinin etkili biçimde işletilmesi sağlanarak;

Bireylerin sivil toplum kuruluşuna karşı güvenini artırarak onları üye veya gönüllü olarak katılım yönünde teşvik edecektir.

Kurumsal yönetimin etkili biçimde işletilmesi sivil toplum kuruluşun temel değeri olan üyelik yapısının en yüksek nitelik ve nicelikte oluşmasına katkı sağlayıp üye ve gönüllüyü, yönetim ve denetim süreçlerinde etkin kılarak, Her üyenin STK faaliyetlerine ve yönetime katılım hakkı gözetilmiş olacaktır.

Kurumsal yönetim Etkin bir iç kontrol sisteminin yapılanmasını destekler, kamu yararının gözetilmesini denetler, yolsuzlukların önüne geçilmesine yardımcı olur, Bağış ve desteklerin STK'nın amaçları doğrultusunda kullanılmasına ve sürdürülebilirliğine katkı sağlar.

Kurumsal yönetim STK'nın yasal düzenlemelere uyumunu sağlar, Bağışçılardan ve tedarikçilerden elde edilen yardımlar ve fonların kullanımında yararlanıcılar arasında dil, din, siyasi görüş vb. gibi ayırım yapılmasını engeller,

Kurumsal Yönetim Üyeler, sponsorlar medya kuruluşları, kamu otoriteleri ve destekçi kuruluşlar olmak üzere tüm paydaşlar ile savunuculuğu yapılan konularda sağlıklı bir iletişim oluşmasını sağlar, güven duyulan bir kuruluş olmasına yardımcı olur,

Kurumsal yönetim ile STK amaçları doğrultusunda yönetim yapılanması sağlanarak, Yönetim devrinin planlanması ve hayata geçirilmesini kolaylaştırırken, Yönetim yapısının ideale yaklaşması sağlanmış olur.

STK'larda Kurumsal Yönetim Uyum için yapılması gereken öncelikler;

STK Resmi internet sitesi ve yıllık faaliyet raporlarını kamuyu aydınlatma aracı olarak görerek Kurumsal yönetim ilkelerine uyumlu hale getirilmelidir.

İç ve dış paydaşlar ve yararlanıcılarla sürekli iletişim platformları oluşturulmalıdır.

STK'ların Resmi senet veya vakıf tüzüğü gözden geçirilerek yasa ve yönetmeliklere uygun hale gelmesi sağlanmalı, STK'nın Resmi senet veya tüzüğü gereği oluşturulması gereken kurullarının görev, yetkileri açık olarak belirlenmelidir.

STK yönetim kurulunun yapısı, niteliği, niceliği ve oluşturacağı kurulları STK Resmi senet, tüzüğü ve STK amacına uygunluğu sağlanmalı ve her kurulun çalışma esasları belirlenmelidir.

Yapılacak genel kurulların geniş katımlı olması sağlanmalı, STK ile ilgili tüm Finansal, Yönetimsel ve diğer bilgileri önceden üyelerle paylaşılmalı STK web sitesinde kamuoyuna duyurulmalıdır. Her üyenin oy hakkı gözetilerek herhangi bir kısıtlama getirilmesi önlenmelidir.

STK'nın İç denetim sistemi, bilgilendirme, etik ilke ve kuralları ile kurumsal politikaları incelenip STK amaçları doğrultusunda düzenlenmeli, yoksa oluşturulmalı ve kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

STK'nın menfaat sahipleri yani; yararlanıcılar, tedarikçiler, kamu ve çalışanlarına ilişkin politikaları incelenip eksiklikleri giderilmeli, yoksa düzenleme yapılmalı, kamuoyu ile paylaşılmalıdır. STK'nın İnsan kaynakları, Eğitim, Tazminat politikaları ve amaca yönelik diğer iç düzenlemeler belirlenmeli kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Burhan TAŞTAN

KOBİRATE A.Ş. Genel Müdür Yönetim Kurulu Üyesi